

СПЕЦИФІКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЮДИНИ ЕПОХИ ПОСТМОДЕРНУ: БІОФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Костючков С. К.

Доцент Херсонського державного університету, к. політ. н.

Третє тисячоліття характеризується усвідомленням постійних суспільних змін, що актуалізують пошуки, а також застосування й продукування нових дослідницьких парадигм, традиційно спрямованих на культивування мудрості, її практичне використання з метою підвищення рівня якості життя як усього суспільства, так і кожної конкретної людини. Статус людини є підставою сучасної системи суспільних ідей і цінностей у царині культури, тож виникає потреба в постійній модернізації наукових, філософських підходів до дослідження людини, які б відповідали вимогам сучасної соціокультурної реальності. Постає цілком природним, що різні образи людини стали компонентами фундаменту певних уявлень про людину, а також підставою для формування соціокультурних концепцій у дослідному полі різних наук. Філософське трактування людини як унікальної природної істоти дає уявлення про неї, як про уособлену триєдиність природного, соціального й духовного.

Формування нових філософських ідей у сфері дослідження людини обумовлено не тільки локальними проблемами й протиріччями, але, ширше – масштабними трансформаціями в культурному житті суспільства, змінами його інтелектуального стану, модернізацією моделей соціальної взаємодії з урахуванням нових цивілізаційних викликів. Зміни, які несе з собою нове тисячоліття, актуалізують процеси активного пошуку адекватної відповіді на історичні виклики, продукування нових ціннісних орієнтирів, які відображають наступність цивілізаційного розвитку.

Як стверджує Е. Гідденс, в умовах постмодерну соціальні перетворення є відцентровими за характером, провокуючи критичні форми взаємодії систем, що знаходяться на різних рівнях закритості / відкритості. Закриті системи, прагнучи до самозбереження будь-якою ціною, етіологічно не здатні

продуктивно й адекватно обмінюватися ресурсами з іншими системами, зокрема, з «чужими» культурними цінностями. Суспільство, підкреслює Е. Гідденс – це, перш за все, результат соціальних трансформацій, сукупності навмисних і спорадичних дій, рутинних поведінкових проявів, мікросоціальних практик. І, нарешті, резюмує Гідденс, постмодерн – це така, що лише формується, реальність. Але все ж це, хоча й частково, вже реальність, яку необхідно приймати, осмислювати й в якій доведеться жити людству. Процес глобалізації сприяє тому, що суспільства перетворюються у все більш відкриті системи, що отримують за своєю суттю інші просторово-тимчасові обриси, які Гідденс визначає як становлення «глобального космополітичного суспільства» [2].

У постмодерні формується принципово новий цивілізаційний і культурний простір, монохронно з яким виникає настільки ж новий за своїм культурним наповненням цивілізаційний тип особистості, який вже традиційно називається людиною постмодерною. Паралельно з позитивними аспектами глобалізаційного розвитку, реальність розкриває і його генетичні проблеми. Посилення нової соціальної диференціації безперервно продукує соціальні структурні взаємодії, а також впливає на докорінну переоцінку цінностей як з боку людини, так і в масштабі етнонаціональних, культурних або релігійних утворень. Беручи до уваги трансформаційні процеси світових філософських ресурсів у глобалізованому, інформатизованому світі, виникає необхідність ґрунтовного, комплексного філософського розгляду різних аспектів буття сучасної людини, а також ролі філософії в процесі конструктивного й продуктивного розуміння напрямків і перспектив його розвитку; це обумовлено не тільки факторами політичного, економічного, культурного або соціального змісту, а й потребами самої філософії.

Актуальною в даному аспекті постає біофілософія, як продукт цивілізаційної культури, специфічний конвергентний комплекс біології та філософії. В освіті біофілософський підхід орієнтовано на конструктивну реалізацію освітньо-виховного процесу, на продукування перспективних

філософсько-освітніх концепцій, новітніх освітніх моделей із забезпеченням їхнього світоглядно-методологічного наповнення. Проблема, як бачиться, в тім, що сучасність вимагає від науки і практики більш прискіпливої уваги до міждисциплінарних досліджень, зокрема – біофілософії, як закономірної реакції на необхідність більш глибокої імплікації філософії та біології; також – у з'ясуванні біофілософських засад побудови філософсько-освітньої концепції відповідно до вимог сучасності.

Стимулюючим мотивом розширення дослідницького поля біофілософії як ґрунту нових, фундаментальних світоглядних, методологічних і аксіологічних уявлень про людину, її внутрішній світ, місце і роль в оточуючому ойкосі, енергетичному, інформаційному й духовному просторі, має слугувати прогресуюча роль світоглядної домінанти в біоцентристських концепціях життя. В такому ракурсі концепції біоцентризму, антропоцентризму й космоцентризму трансформуються з розряду контрадикторів наукового пізнання в комплекс засадничих комплементарних принципів пізнання життя, детермінуючих шляхи, ресурси й перспективи його збереження, безпеки й розвитку на індивідуальному, популяційному та біосферному рівнях. А отже, результатом такого процесу має стати фундаментальний світогляд, ядром якого повинні бути ідеї превалювання цінності та значущості життя людини в безпечному, комфортному природному середовищі.

Необхідно звернути увагу на те, що традиція розглядати біологію в якості об'єкта філософських досліджень відома з часів Аристотеля. У подальшому дана проблема знайшла відображення в науковому спадку Р. Декарта, пізніше – І. Канта. В двадцятому столітті методологічне усвідомлення шляхів і форм пізнання життя значно прогресувало в напрямі пошуків наукового метода. Зокрема, Декартом механістичний метод було розповсюджено на сферу живого, що призвело до уявлення про живі істоти, як про складні механізми, які діють за законами механіки, а також до розвитку редукціонізму. В «доопрацьованій» формі механістична концепція пізнання живого отримала утілення в філософії

Б. Спінози, котрий обґрунтував її з раціоналістично-математичних позицій, генеза яких висходить до традиції Г. Галілея, Т. Гоббса, Р. Декарта [1].

«Понадзадачею» біофілософії ми бачимо розробку моделей соціальної адаптації як найбільш конструктивного та ефективного засобу, застосування якого імпліцитно передбачає специфічність буття сучасної людини в мінливих умовах навколишнього світу. Дана специфічність полягає в тому, що суб'єктом сучасної історії цивілізації є значна частина населення Землі як солідарний, інтегрований і активізований у політичному, економічному, духовному, культурному, а також в інформаційній взаємодії, суб'єкт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скирбекк Г. История философии / Г. Скирбекк, Н. Гилье; [пер. с англ. В. И. Кузнецова]. – М.: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2000. – 800 с.
2. Giddens A. The Consequences of Modernity. – Cambridge: Polity Press, 1990. – 188 p.